

УДК  
[378.014.54:338.2]  
(477)

БРЕУС С.В.  
Київський національний університет технологій та дизайну

## ОСНОВНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ВНЗ У КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕК- ТИВНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

**Мета.** *Визначення теоретико-практичних аспектів забезпечення економічної безпеки вітчизняних вищих навчальних закладів з урахуванням їх важливої ролі в економічному розвитку держави у контексті підвищення ефективності української вищої освіти та включеності економічної безпеки ВНЗ в понятійну схему: національна безпека – економічна безпека – економічна безпека країни – економічна безпека держави – економічна безпека підприємства – економічна безпека ВНЗ.*

**Методика.** *До основних методів, що використовувались при написанні статті, відносяться: загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема діалектичний, історичний та логічний, методи порівняльного і статистичного аналізу.*

**Результати.** *Визначені теоретико-практичні аспекти забезпечення економічної безпеки вітчизняних ВНЗ у контексті підвищення ефективності української вищої освіти, а також те, що негативний стан справ у сфері вищої освіти, який характеризується нарощуванням негативних тенденцій, котрі формуються під впливом факторів, які одночасно виступають і загрозами економічній безпеці ВНЗ, може призвести як до зниження рівня їх економічної безпеки, так і держави.*

**Наукова новизна.** *Визначена роль ВНЗ в економічному розвитку держави з урахуванням місця економічної безпеки ВНЗ в понятійній схемі: національна безпека – економічна безпека – економічна безпека країни – економічна безпека держави – економічна безпека підприємства – економічна безпека ВНЗ.*

**Практична значимість.** *Задля подолання загроз у сфері економічної безпеки ВНЗ, а відтак, і економічної безпеки держави, запропоновані заходи, котрі наряду з іншим, направлені на покращення якості вищої освіти.*

**Ключові слова:** *вища освіта, вищі навчальні заклади, національна безпека, економічна безпека, економічна безпека країни, економічна безпека держави, економічна безпека підприємства, економічна безпека ВНЗ.*

**Вступ.** В сучасних умовах нарощування тенденцій глобалізації відбувається поглиблення процесів інтеграції у всіх сферах, у тому числі економічній і освітянській, спостерігається загострення конкуренції як між державами і суб'єктами господарювання, так і між вищими навчальними закладами (ВНЗ) за абітурієнтів та випускниками вишів на вітчизняному та міжнародному ринках праці. У цьому контексті зростає роль вищої освіти у забезпеченні конкурентоспроможності випускників ВНЗ, покращенні позицій вишів у внутрішніх (усередині країни) та у зовнішніх (у межах світу)

міжнародних університетських рейтингах, посилюється вплив вищої освіти на підвищення рівня економічного розвитку держави і світу в цілому.

Вагомий внесок в дослідження питань забезпечення ефективного функціонування економіки України в умовах глобалізаційних тенденцій та роль і значення вищої освіти за цих обставин певною мірою розглянуті в працях таких науковців як: В. Андрущенко, Т. Боголіб, І. Грищенко, М. Дробноход, В. Кремень, О. Луговий, В. Семиноженко, Л. Федулова та інші.

Певні наукові результати, котрі можна вважати дотичними до питань, які досліджуються, були розкриті в наукових публікаціях великої кількості авторів, до яких відносяться: І. Белоусова, З. Варналій, О. Кириченко, С. Лаптев, В. Сідак, В. Ткач та інші. Окремо до значних наукових здобутків у контексті розкриття теоретико-методичних підходів до оцінювання економічної безпеки ВНЗ та її оцінювання слід віднести праці таких науковців як: Г. Козаченко, В. Мартинюк, Г. Тюленєв, І. Стеців та інших.

Проте, зважаючи на значний науковий внесок зазначених авторів в дослідження поставлених питань та віддаючи належне їх науковим здобуткам у цій сфері, більшого висвітлення потребують питання, пов'язані з забезпеченням економічної безпеки вітчизняних ВНЗ з урахуванням ролі, котру вони відіграють в забезпеченні економічного зростання України та місця економічної безпеки ВНЗ в понятійній схемі: національна безпека – економічна безпека – економічна безпека країни – економічна безпека держави – економічна безпека підприємства – економічна безпека ВНЗ.

**Постановка завдання.** Визначення теоретико-практичних аспектів забезпечення економічної безпеки вітчизняних вищих навчальних закладів з урахуванням їх важливої ролі в економічному розвитку держави у контексті підвищення ефективності української вищої освіти та включеності економічної безпеки ВНЗ в понятійну схему: національна безпека – економічна безпека – економічна безпека країни – економічна безпека держави – економічна безпека підприємства – економічна безпека ВНЗ.

**Результати дослідження.** Одне з важливих завдань вищих навчальних закладів в сучасних умовах, коли розірваний зв'язок між освітою, наукою і виробництвом, полягає у підготовці конкурентоспроможних фахівців відповідно до потреб як внутрішнього, так і зовнішнього ринків праці, вимог економіки та переходу виробництв до 6-го та 7-го технологічних укладів.

За таких умов виникає необхідність підвищення якості освіти (виробництво знань є основним джерелом забезпечення висхідного

тренду економічного розвитку країни), так як в умовах глобалізації освітянська сфера, у тому числі і вища, знаходиться під негативним впливом факторів, котрі пов'язані, зокрема, з впливом глобалізаційних процесів, за яких освітні послуги здійснюються в загальнопланетарних межах та з недостатньо ефективним механізмом розподілу бюджетних коштів (для України проблемою є не рівень фінансування, який фактично відповідає зазначеному у Законі України «Про освіту» – 10% ВВП [1], а неефективний механізм розподілу державних фінансових коштів, до то ж з урахуванням індексу інфляції витрати держави на освіту зменшуються з кожним роком).

Загалом вплив глобалізації на економічну безпеку ВНЗ характеризується сукупністю процесів, котрі відбуваються на всіх рівнях управління і сприяють забезпеченню економічної безпеки вишів.

У цьому контексті забезпечення стійкого економічного зростання держави нерозривно пов'язано як з економічною безпекою держави, так і економічною безпекою підприємств та вищих навчальних закладів, котрі мають багато спільного з підприємствами й функціонують в умовах ризику та невизначеності, а також перебувають під впливом факторів, які становлять загрозу їх економічній безпеці.

Що, у свою чергу, потребує розгляду питань, пов'язаних з забезпеченням якості вищої освіти та економічної безпеки ВНЗ (в силу специфічних особливостей їх функціонування) в системній єдності, так як вищі навчальні заклади, котрі виступають одночасно і як провідники інновацій, і як центри знань в умовах глобалізації за сучасних реалій розвитку економіки світу і України належать до важливих інститутів суспільства.

При визначенні сутності економічної безпеки ВНЗ необхідно враховувати її включеність в таку понятійну схему: національна безпека – економічна безпека – економічна безпека країни – економічна безпека держави – економічна безпека підприємства – економічна безпека ВНЗ.

Відповідно до закону України «Про основи національної безпеки» [2] національна безпека трактується як захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам. Національна безпека України забезпечується шляхом проведення виваженої державної політики відповідно до прийнятих в установленому порядку доктрин, концепцій, стратегій і програм у політичній, економічній, соціальній, воєнній, екологічній, науково-технологічній, інформаційній та інших сферах.

Згідно з визначенням наведеним в Методиці розрахунку рівня економічної безпеки України [3] економічна безпека – це такий стан

національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз і здатний задовольняти потреби особи, сім'ї, суспільства та держави.

Серед низки визначень науковців понять «економічна безпека країни», «економічна безпека держави», «економічна безпека підприємства», «економічна безпека ВНЗ» найбільш повно зміст цих понять розкрито у контексті теми дослідження у таких працях [4; 5; 6; 7; 8]. Так, І. А. Белоусова у праці [4] трактує поняття економічна безпека країни як складну багатофакторну категорію, що характеризує здатність національної економіки до розширеного самовідтворення з метою збалансованого задоволення потреб населення держави на певному рівні, запобігання та усунення загроз, а також негативних наслідків їхнього впливу.

Також І. А. Белоусова у цій же праці [4] з посиланням на [5] зазначає, що з точки зору сьогоденного наукового апарату найбільш виваженим можна вважати визначення економічної безпеки держави як загальнонаціонального комплексу заходів та механізмів протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам, використання якого дає змогу досягнути та підтримувати стабільний розвиток економіки держави.

Проте в сучасній літературі зустрічається визначення понять «національна безпека» і «економічна безпека держави» як ідентичних. Так, В. О. Ткач [6] зазначає, що національна безпека є результатом реалізації стратегії економічно безпечного розвитку держави, тому терміни «національна безпека» і «економічна безпека держави» визначаються як ідентичними. І пояснює ідентичність таким чином: «по-перше, базисом національної економічної безпеки є стала та розвинена економіка; по-друге, тільки рівень економічної безпеки держави свідчить про ступінь її економічної самостійності й незалежності; по-третє, національна економіка не може вважатися діючою в умовах спаду виробництва, відсутності економічного зростання в окремих галузях, банкрутства підприємств тощо, а все перелічене є сферою економічної безпеки».

Відповідно з одним з визначень економічна безпека підприємства – «забезпечення найбільш ефективного використання ресурсів суб'єкта господарювання для запобігання загрозам і створення умов для стабільного функціонування усіх його елементів» [7, с. 309].

В сучасній літературі не існує єдиного підходу до визначення економічної безпеки ВНЗ. Найчастіше її розглядають з позицій ресурсного та захисного підходів – як стан вищу, в якому наявних ресурсів достатньо для запобігання, послаблення або захисту від загроз діяльності ВНЗ. Головними поняттями є загрози діяльності вищих навчальних закладів і достатність ресурсів для запобігання їхньої

реалізації, що стабілізує діяльність вишів і надає їй певної стійкості [8].

В праці [9] наводиться таке визначення економічної безпеки ВНЗ: економічна безпека ВНЗ – це такий стан його економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз і гарантує стабільне функціонування та динамічний розвиток. Також зазначається, що важливим є розгляд економічної безпеки як процесу у статичній і динамічній та наводиться характеристика складових економічної безпеки ВНЗ:

1. Фінансова складова (провідна й вирішальна, являє собою взаємовідносини у сфері фінансів у процесі здійснення фінансово-економічної діяльності ВНЗ).

2. Інтелектуальна й кадрова складові (охоплюють взаємозв'язані і водночас самостійні два напрями діяльності ВНЗ). З цих напрямів перший зорієнтовано на роботу з науково-педагогічним персоналом, на підвищення ефективності діяльності всіх категорій персоналу і одночасно створення необхідних умов для розвитку особистості, а другий – на збереження й розвиток інтелектуального потенціалу (сукупності прав на інтелектуальну власність або на її використання – забезпечення збереження авторських прав на навчально-методичні матеріали тощо).

3. Технічна складова (наявність аудиторних площ відповідно до встановлених норм, забезпечення навчального процесу необхідною технікою, що відповідає сучасним світовим аналогам тощо).

4. Технологічна складова (забезпечення проведення занять з дотриманням вимог щодо викладання навчальних дисциплін (навчальні, робочі програми тощо)).

5. Нормативно-правова складова (забезпечення матеріалами чинного законодавства України які регламентують діяльність ВНЗ).

6. Інформаційна складова (використання інформації двох середовищ: внутрішнього – економічна інформація, котра формується під час фінансово-господарської діяльності ВНЗ та навчального процесу безпосередньо та зовнішнього – інформація, що формується поза межами ВНЗ і використовується для вивчення конкурентного середовища: діяльності інших ВНЗ, демографічного стану, фінансової спроможності населення тощо).

Враховуючи загальні підходи до терміну «економічна безпека ВНЗ» при її оцінюванні як і економічної безпеки держави важливого значення набуває виявлення загроз та розробка заходів щодо їх подолання.

Автори в праці [10] зазначають, що крім забезпечення економосесента (economic security of enterprise) є нагальна необхідність забезпечення

економічної безпеки й суспільно важливих соціально-економічних систем, до яких належать вищі навчальні заклади, котрі вони пропонують називати «екосесед» (economic security of education). Також відмічається, що ВНЗ можна ВНЗ можна розглядати з позиції економічної корпорації (при вирішенні проблематики економічної безпеки ВНЗ необхідно застосовувати принципові підходи, які використовуються при оцінці економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності з урахуванням особливостей діяльності ВНЗ, її продукту – знань та його комерціалізації) та як важливий елемент соціально-економічної системи (проблематику екосеседа потрібно формувати в контексті економічної безпеки країни).

Проте автори [10] зазначають, що «експлейнарний базис екосеседа має формуватись на деякій змішаній позиції, яка зумовлена тісним зв'язком соціальних відносин у системі національної вищої освіти з економічними відносинами».

У контексті оцінювання економічної безпеки ВНЗ методичні підходи ґрунтовно описані в праці [8], в якій В. П. Мартинюк зазначає, що розповсюдженим підходом до оцінювання економічної безпеки з використанням сукупності показників є індикаторний метод. Економічна безпека об'єкта оцінюється за результатами порівняння (абсолютного або відносного) фактичних значень вибраних показників з індикаторами. Методична база визначення індикаторів економічної безпеки поки що недосконала.

В. П. Мартинюк в тій же праці [8] відмічає, що велика кількість показників економічної безпеки ВНЗ ускладнює процес оцінювання економічної безпеки. Для того, щоб не втратити зміст оцінювання доцільним він вбачає необхідність виділення певної кількості (або вибрати один-два синтетичних за своєю природою показників – для суб'єктів господарської діяльності це може бути чистий прибуток та рентабельність капіталу чи витрат). Такі підходи можуть бути використаними для вибору чи конструювання подібних за призначенням показників економічної безпеки ВНЗ.

Так як у сфері вищої освіти в сучасних умовах відбувається нарощування негативних тенденцій, то за цих обставин фактори, котрі їх формують, виступають одночасно і загрозами економічній безпеці ВНЗ, до яких, наряду з зазначеними, можуть бути віднесені такі: погіршення якості вищої освіти, відтік кваліфікованих кадрів з ВНЗ, зменшення чисельності абітурієнтів, загострення конкуренції між вишами за абітурієнтів та між випускниками на ринку праці, невисока представленість вітчизняних ВНЗ у міжнародних рейтингах.

Також до цього переліку загроз доцільно додати ті, подолання котрих ускладнюється у зв'язку з недостатньою відповідністю освітніх

програм підготовки фахівців за напрямками підготовки/спеціальностями до сучасних і перспективних потреб економічної безпеки з урахуванням світових тенденцій та євростратегічних пріоритетів України.

Зазначене стосується, зокрема, їх змісту відповідно зі складовими економічної безпеки (згідно з Методикою розрахунку рівня економічної безпеки України [3] до складових економічної безпеки відносяться: макроекономічна, фінансова, зовнішньоекономічна, інвестиційна, науково-технологічна, енергетична, виробнича, демографічна, соціальна, продовольча безпека).

У цьому контексті дослідження питань забезпечення економічної безпеки ВНЗ набуває важливого значення. Адже в сучасних умовах рівень української науки, і зокрема, ВНЗ не тільки не відповідає потребам сучасної якісної вищої освіти, а й створює реальну загрозу як економічній безпеці ВНЗ, так і держави. Адже на сучасному етапі розвитку економіки України важливими чинниками, що формують загрози економічній безпеці як ВНЗ, так і держави є невисока представленість вітчизняних ВНЗ у міжнародних рейтингах, що виступає одним з основних критеріїв оцінки, позиціонування та рейтингування вишів сучасних держав у світі. Включаючись у боротьбу за високі позиції у як у вітчизняних, так і міжнародних рейтингах, ВНЗ сприяють таким чином покращенню якості вищої освіти.

На світовому рівні результати міжнародних рейтингів вишів в основному негативно позначаються на формуванні міжнародного іміджу як ВНЗ, так і держави та позиціонують Україну як країну, котра виступає постачальником дешевої робочої сили в розвинені країни світу (враховуючи високий рівень відтоку кваліфікованих кадрів з України). На національному рівні світові рейтинги університетів справляють опосередкований вплив на перебіг внутрішньоекономічних процесів та є одним із механізмів зовнішнього управління ризиками через підвищення або пониження позицій вишів у рейтингу.

За даними найбільш авторитетних серед експертів і засобів масової інформації рейтингів «Топ 200 Україна», «Webometrics», «Scopus» (кожен з них використовує різні критерії оцінювання вищих навчальних закладів) та сформований за їх даними консолідований рейтинг [11], більшість ВНЗ, котрі за вітчизняними рейтингами посідають провідні позиції, займають доволі низькі місця у впливових міжнародних рейтингах, до котрих сьогодні відносяться такі: Academic Ranking of World Universities [12], World University Ranking [13], QS World University Rankings [14] та Ranking Web of World Universities [15].

Серед десяти вітчизняних ВНЗ за найвищими позиціями в консолідованому рейтингу України у 2014 році [11] Київський національний університет імені Тараса Шевченка посів 1 місце,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (2-3 місце), Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» (2-3 місце), Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (4 місце), Львівський національний університет імені Івана Франка (5 місце), Національний університет «Львівська політехніка» (6 місце), Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (7 місце), Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського (8 місце), Донецький національний технічний університет (9-10 місце), Національний університет «Києво-Могилянська академія» (9-10 місце). Зокрема, жоден з цих українських вишів у 2014 році не увійшов в TOP-500 до Academic Ranking of World Universities [12] як і в попередні роки.

Також за рейтингом World University Ranking 2014/2015 [15] жоден український ВНЗ не потрапив до 400 найкращих. Лідерами рейтингу є виші США та Великобританії – перші місця посіли Каліфорнійський технологічний інститут («Калтех») (США), Гарвардський університет (США), Оксфордський університет (Великобританія), Стенфордський (США), та Кембриджський (Великобританія) університети

Лише за оприлюдненим рейтингом кращих університетів світу QS World University Rankings 2014/15 [14] та даними джерела [16] до TOP-500 увійшло 2 вітчизняних ВНЗ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка (місце 421-430) та Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (місце 481-490). В цілому у рейтингу присутні крім зазначених вишів ще 4: Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» (місце 551-600), Сумський державний університет (місце 651-700), Донецький національний університет (місце 701+) та Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (місце 701+). Для порівняння, 2013 року лише КНУ імені Тараса Шевченка потрапив до TOP-500 світового рейтингу (загалом у 2013 році до рейтингу кращих університетів світу QS World University Rankings увійшло чотири українські університети). У 2014 році Київський національний університет імені Тараса Шевченка покращив свої результати – у 2013 році займав 441-450 місце. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна вперше увійшов до світового рейтингу, і одразу потрапив до TOP-500 найкращих університетів світу. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» підвищив свій рейтинг – з 601-650 місця у 2013 році до 551-600 місця у 2014 році.

Перші місця традиційно займають університети США та Великобританії. Так, перше місце посів Массачусетський технологічний інститут (США), два других – Кембриджський університет



(Великобританія) та Імперський коледж Лондона (Великобританія), четверте – Гарвардський університет (США), два п'ятих – Оксфордський університет (Великобританія) та Університетський коледж Лондона (Великобританія) [16].

За даними оприлюдненого рейтингу університетів за популярністю в Інтернеті World Universities Web Ranking 2015 [17] до нього потрапили 132 українських ВНЗ. Зокрема, за цим рейтингом серед 10 українських ВНЗ, котрі займають найвищі рейтингові позиції за консолідованим рейтингом [11], Київський національний університет імені Тараса Шевченка посів 937 місце, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (1265 місце), Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» (1388 місце), Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (1410 місце), Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського (1516 місце), Національний університет «Львівська політехніка» (1934 місце), Львівський національний університет імені Івана Франка (2369 місце), Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (2101 місце), Донецький національний технічний університет (3183 місце); Національний університет «Кієво-Могилянська академія» (7835 місце).

**Висновки.** З урахуванням зазначеного можна констатувати, що сфера економічної безпеки ВНЗ потребує ґрунтовного дослідження і розробки ефективних заходів нівелювання загроз у ній. Негативний стан справ у сфері вищої освіти, який характеризується нарощуванням негативних тенденцій, котрі формуються під впливом факторів, які одночасно виступають і загрозами економічній безпеці ВНЗ, може призвести як до зниження рівня їх економічної безпеки, так і держави. Зокрема, зважаючи на досить невисоку представленість вітчизняних ВНЗ у міжнародних рейтингах університетів, за сучасних реалій економічного розвитку України доцільним вбачається розробка та реалізація комплексу заходів, котрі сприяли б нівелюванню загроз у сфері економічної безпеки вищих навчальних закладів і направлені, наряду з іншим, на покращення якості вищої освіти.

До таких заходів, зокрема, доцільно віднести такі, котрі передбачають інтенсифікацію запровадження інституційних механізмів акумуляції та аналізу рейтингових оцінок вишів з метою адекватного реагування на дані міжнародних рейтингів у контексті захисту національних інтересів та забезпечення належного рівня економічної безпеки ВНЗ та держави, підвищення рейтингових позицій українських ВНЗ у вітчизняних та міжнародних рейтингах, а також підвищення ефективності вітчизняної вищої освіти. Зокрема підвищенню якості вищої освіти сприяло б:

1. Здійснення виваженого підходу та врахування при визначенні обсягів фінансування вишів та бюджетного замовлення: профільності ВНЗ з урахуванням потреб економіки в фахівцях, які здобувають у цих ВНЗ вищу освіту; кількості поданих заяв протягом певного періоду часу в динаміці абітурієнтами, які вступають до ВНЗ після технікуму/коледжу або профтехучилища лише для тих абітурієнтів, які послідовно здійснюють навчання за профілем. Це може бути виправданим з точки зору забезпечення потреб економіки і послідовного підвищення рівня знань.

2. Здійснення моніторингу вишів задля подальшого їх перепрофілювання, реорганізації або ліквідації. Критеріями можуть слугувати як вітчизняні, так і міжнародні університетські рейтинги тощо.

3. Проведення постійного моніторингу вишами працевлаштування випускників як на міжнародному, так і на вітчизняному ринках праці.

Також в умовах глобалізації з урахуванням її впливу на економічну безпеку ВНЗ її забезпечення потребує розробки та реалізації комплексу заходів, основними з яких є такі:

- вдосконалення теоретико-методичних та практичних підходів до оцінки рівня, стану та динаміки економічної безпеки ВНЗ;
- виявлення, здійснення оцінки загроз та нівелювання ризиків економічній безпеці ВНЗ;
- адекватне реагування на усіх рівнях управління на зовнішні та внутрішні виклики глобалізації економічній безпеці вишів;
- розробка заходів, що сприяли б підвищенню рівня економічної безпеки ВНЗ.

Реалізація зазначеного сприятиме збільшенню обсягів інвестицій в людський капітал з боку держави (за рахунок збільшення обсягів фінансування з державного бюджету), залучення коштів вітчизняних та іноземних студентів, а також з боку приватних інвесторів, що, у перспективі, справить позитивний вплив як на підвищення рівня економічної безпеки ВНЗ і держави, так і на економічний розвиток України.

#### Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» від 23.05.1991 № 1060-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
2. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 № 964-IV <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
3. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України / Наказ Міністерства економіки України від 02.03.2007 № 60 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art\\_id=98200&cat\\_id=32854](http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=98200&cat_id=32854)

4. Белоусова І. А. Економічна безпека як стратегічна складова національної безпеки України // <http://soskin.info/ea/2010/5-6/201036zmist.html>
5. Кириченко О. А. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання : монографія / О. А. Кириченко, В. С. Сідак, С. М. Лаптев та ін. – К. : УЕП «Крок», 2008. – 401 с.
6. Ткач В. О. Економічна безпека в умовах ринкових трансформацій / О. В. Ткач // Європейський вектор економічного розвитку. – 2011. – № 1. – С.228-234.
7. Економічна безпека: навч. посіб. / за ред. З.С. Варналія. – К.: Знання, 2009. – 647 с.
8. Мартинюк В. П. Економічна безпека вищих навчальних закладів в Україні: передумови оцінювання. Економіка Менеджмент Підприємство, № 25(II) / 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eme.ucoz.ua/pdf/252/24.pdf>
9. Стеців І. С. Економічна безпека ВНЗ: сутність та особливості планування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/10021/1/34.pdf>
10. Козаченко Г. В., Тюленев Г. Д. Позичування вищого навчального закладу в експлейнарному базисі його економічної безпеки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://tppe.econom.univ.kiev.ua/data/2011\\_24/Zb24\\_13.pdf](http://tppe.econom.univ.kiev.ua/data/2011_24/Zb24_13.pdf)
11. Консолідований рейтинг вузів України 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/rating/25712/>
12. Academic Ranking of World Universities 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.shanghairanking.com/ARWU2014.html>
13. World University Rankings 2014-2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/2014-15/world-ranking>
14. QS World University Rankings® 2014/15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2014#sorting=rank+region=+country=+faculty=+stars=false+search>
15. Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.webometrics.info/en/europe/ukraine>
16. Шість українських університетів увійшли до світового рейтингу QS World University Rankings [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://nauka.in.ua/news/education/article\\_detail/9469](http://nauka.in.ua/news/education/article_detail/9469)
17. World Universities Web Ranking 2015 – рейтинг університетів за популярністю у Інтернеті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.euroosvita.net/index.php/?category=1&id=3821>

## ОСНОВНЫЕ АСПЕКТЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ВУЗОВ В КОНТЕКСТЕ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УКРАИНСКОГО ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

БРЕУС С.В.

*Киевский национальный университет технологий и дизайна*

**Цель.** Определение теоретико-практических аспектов обеспечения экономической безопасности отечественных высших учебных заведений с учетом их важной роли в экономическом развитии государства в контексте повышения эффективности украинского высшего образования и включенности экономической безопасности ВУЗов в понятийную схему: национальная безопасность – экономическая безопасность – экономическая безопасность страны – экономическая безопасность государства – экономическая безопасность предприятия – экономическая безопасность ВУЗов.

**Методика.** К основным методам, которые использовались при написании статьи, относятся: общенаучные и специальные методы, в частности диалектический, исторический и логический, методы сравнительного и статистического анализа.

**Результаты.** Определены теоретико-практические аспекты обеспечения экономической безопасности отечественных ВУЗов в контексте повышения эффективности украинского высшего образования, а также то, что негативное состояние дел в сфере высшего образования, характеризующееся наращиванием негативных тенденций, формирующихся под влиянием факторов, которые одновременно выступают и угрозами экономической безопасности ВУЗов, может привести как к снижению уровня их экономической безопасности, так и государства.

**Научная новизна.** Определена роль ВУЗов в экономическом развитии государства с учетом места экономической безопасности ВУЗов в понятийной схеме: национальная безопасность – экономическая безопасность – экономическая безопасность страны – экономическая безопасность государства – экономическая безопасность предприятия – экономическая безопасность ВУЗов.

**Практическая значимость.** Для преодоления угроз в сфере экономической безопасности ВУЗов, а, следовательно, и экономической безопасности государства, предложены мероприятия, которые наряду с другим, направлены на улучшение качества высшего образования.

**Ключевые слова:** *высшее образование, высшие учебные заведения, национальная безопасность, экономическая безопасность, экономическая безопасность страны, экономическая безопасность государства, экономическая безопасность предприятия, экономическая безопасность ВУЗов.*

## MAIN ASPECTS OF PROVIDING ECONOMIC SECURITY OF UNIVERSITIES IN THE CONTEXT OF INCREASING THE EFFICIENCY UKRAINIAN HIGHER EDUCATION

BREUS S.

*Kyiv National University of Technologies and Design*

**Purpose.** Determination of the theoretical and practical aspects of providing economic security of universities in view of their important role in the economic development of the state in the context of increasing the efficiency Ukrainian higher education and the involvement of economic security of universities in conceptual scheme: national security – economic security – economic security of the country – economic security of the state – economic security of enterprise – economic security of universities.

**Methodology.** The main methods that were used when writing article include general scientific and special methods in particular dialectical, historical and logical methods, comparative methods and statistical analysis.

**Findings.** Defined theoretical and practical aspects of economic security of universities in the context of increasing the efficiency Ukrainian higher education and as well as what the negative situation in higher education, which is characterized by build-up of negative trends, which are shaped by under the influence factors that acting simultaneously and threats to economic security of universities, may lead to a decline in their economic security and economic security of the state.

**Originality.** Defined the role of universities in economic development of the state considering the place of economic security of universities in the conceptual scheme: national security – economic security – economic security of the country – economic security of the state – economic security of enterprise – economic security of universities.

**Practical value.** For overcoming threats to economic security of universities, and hence, economic security of the state proposed measures, which along with others, directed to the improvement quality of higher education.

**Keywords:** *higher education, universities, national security, economic security, economic security of the country, economic security of the state, economic security of enterprise, economic security of universities.*